

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
κ. Ι Ε Ρ Ω Ν Υ Μ Ο Υ
στο Ζ Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο της σειράς
*«1821-2021: 10 Επιστημονικά Συνέδρια
για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης»*,
με θέμα: *«Οι φιλελεύθεροι θεσμοί του Αγώνος
της Ελληνικής Επανάστασης»*
Αίθουσα Εκδηλώσεων του Συνοδικού Μεγάρου
της Εκκλησίας της Ελλάδος
18 Οκτωβρίου 2018

Εξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε της Ελληνικής Δημοκρατίας,
Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι εν Χριστώ αδελφοί,
Ελλογιμώτατες κυρίες Εισηγήτριες και κύριοι Εισηγητές,
Αγαπητοί και αγαπητές Σύεδροι,

Με την χάρη του Θεού άρχεται το Ζ' κατά σειρά Επιστημονικό Συνέδριο που διοργανώνει η Εκκλησία της Ελλάδος για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης με θέμα: *«Οι φιλελεύθεροι θεσμοί του Αγώνος της Ελληνικής Επανάστασης»*. Είναι βαθύτατη η χαρά να υποδέχομαι μεταξύ των εκλεκτών εκπροσώπων της ακαδημαϊκής κοινότητας τον αγαπητό κύριο Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, ο οποίος τιμά προφρόνως ως πρώτος Εισηγητής την παρούσα έγκριτη ομήγυρη.

Είναι γνωστή η απόφαση της Εκκλησίας της Ελλάδος να προσεγγίσει επισταμένως και με νηφάλια οπτική τα 200 χρόνια από τα γεγονότα της κορυφαίας στιγμής του Νέου Ελληνισμού, της Επανάστασης του 1821. Υπό την αιγίδα της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος και με φορέα την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Πολιτιστικής Ταυτότητας, διοργανώνεται κατ' έτος, έως το 2021, Συνέδριο με διαφορετική θεματολογία κάθε φορά.

Ομολογώ ότι η αθρόα ανταπόκριση της ακαδημαϊκής κοινότητας στην πρόσκλησή μας υπήρξε συγκινητική και ελπιδοφόρος, και η συμμετοχή πλήθους Καθηγητών και ερευνητών εγνωσμένου κύρους εστάθη εξαιρετικά πολύτιμη. Είμαι βέβαιος ότι και εφέτος η παρουσία τους και οι επισταμένες εισηγήσεις θα φωτίσουν περαιτέρω αυτή την τόσο σημαντική και διδακτική περίοδο για την Ιστορία και την εθνική μας ταυτότητα.

Η βίωση της μνήμης και της συνέχειας, είναι το μεγαλύτερο προνόμιο που διαθέτει ένας λαός. Δεν είναι μόνο

πηγή δυνάμεως, αλλά και μέσο αυτοκριτικής και επίγνωσης της ευθύνης ημών των ζώντων. Σε καιρούς εμπειρίστατους για το Έθνος μας, όπως οι χρόνοι της Τουρκοκρατίας, οι θλίψεις της δουλείας δεν στάθηκαν ικανές να ανακόψουν την δημιουργική ορμή του Ελληνισμού. Παρά την κατάλυση της ελευθερίας με όρους πολιτικούς, υπήρξε ένας τομέας ακατάλυτος, ο οποίος αφορούσε την ελευθερία του πνεύματος. Η Ορθοδοξία, το αληθές τούτο πρόσωπο του Χριστιανισμού είτε ως κοινή πίστη και πολιτιστική έκφραση είτε κυρίως ως βίωμα και πράξη ζωής, δεν γνώρισε ποτέ την άλωση.

Ως εκ τούτου επιτρέψατε μου στο σημείο αυτό να μοιρασθώ τρεις σύντομες παρατηρήσεις.

Η πρώτη είναι ότι κύριο στοιχείο διαφοροποίησης των επαναστατών απέναντι στον αλλόθρησκο δυνάστη αποτελούσε η θρησκευτική πίστη. Η αδιάλειπτη συνέχεια του εκκλησιαστικού βίου και τα κοινά πρότυπα ζωής ανέδειξαν την Ορθοδοξία σε συνεκτικό παράγοντα του λαϊκού πολιτισμού μας, που ξεχώριζε τον Έλληνα από τους υπόλοιπους λαούς. Ο Θεόδωρος Νέγρης απετύπωσε στο πρώτο άρθρο της Νομικής Διατάξεως της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος με λιτό τρόπο τις προϋποθέσεις της ελληνικής ιθαγένειας: «Όσοι κάτοικοι της Ελλάδος πιστεύουσιν εις Χριστόν είναι Έλληνες». Ακόμα και στην τότε καθομιλούμενη γλώσσα η μομφή για κάποιον ότι «τούρκεψε» σήμαινε ότι εξισλαμίσθηκε, γεγονός αρκετό ώστε να μην θεωρείται εθνοτικά ως «Ρωμιός». Η πίστη ως πυρήνας εθνικής συνοχής δεν ήταν μια άνωθεν επιλογή σκοπιμότητας, αλλά μία δεσμευτική κοινωνική πραγματικότητα. Από τον 19^ο αιώνα κανένα νεοπαγές κράτος δεν στάθηκε αδιάφορο απέναντι στην θρησκευτική συνοχή του πληθυσμού του ως παράμετρο της εθνικής του αυτοδιαθέσεως.

Δεύτερον ο πατριωτικός Αγώνας διακήρυττε την μεταφυσική του νομιμοποίηση με αναφορά στον Θεό – σε αντίθεση με ορισμένες απόψεις περί αποκλειστικής συγγένειας της Επανάστασεως με τον δυτικό Διαφωτισμό. Ο πολιτειακός λόγος της Επανάστασεως προσέβλεπε στην συνδρομή των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά δεν ανεγνώριζε ως πηγή της πολιτικής ελευθερίας τις διεθνείς συμφωνίες τους. Αντιθέτως συνέδεε την ελευθερία, ως φυσικό δικαίωμα αυθυπαρξίας του Ελληνικού Λαού, με τον Θεό. Ενδεικτικώς υπενθυμίζεται ότι, νωρίτερα, το καταστατικό της Φιλικής Εταιρείας όριζε ότι: «Ο σκοπός των μελών αυτής είναι η καλύτερευσις του ιδίου του έθνους, και, αν και ο Θεός συγχωρήση και την ελευθερίαν του», αλλά και ο σωζόμενος λόγος του Αθανασίου Διάκου πριν την μάχη της Αλαμάνας κατέληγε: «Αδελφοί Έλληνες, έπειτα από τετρακοσίων χρόνων σκληράν σκλαβιάν ο Θεός

ευσπλαγχνισθείς απεφάσισε να μας δώσει την ελευθερίαν, καθώς την εχάιροντο μίαν φοράν οι προπάτορές μας...».

Επομένως η προμετωπίδα του «Προσωρινού Πολιτεύματος» της Πρώτης Εθνοσυνελεύσεως του 1822 με την επίκληση στην Αγία Τριάδα, υφίσταται μέχρι σήμερα στο ισχύον Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας, όχι ως απολίθωμα, αλλά ως ζωντανό στοιχείο του πατριωτισμού μας. Διακηρύσσει ότι η πολιτική μας ελευθερία ανάγεται στον λαϊκό ξεσηκωμό των χριστιανών επαναστατών του 1821.

Τρίτον, συχνά κατηγορούμε την Αντιβασιλεία του Όθωνα για την εισαγωγή μίας καισαροπαπικής αντιλήψεως, που δικαιολογούσε τον παρεμβατισμό του κράτους στα εκκλησιαστικά πράγματα. Η μελέτη των Αρχείων Εθνικής Παλιγγενεσίας ωστόσο αποδεικνύει ότι οι αντιλήψεις αυτές υπήρχαν νωρίτερα σε ορισμένους πολιτικούς. Η πολιτική θεολογία της Ανατολικής Ορθοδοξίας δικαιολογεί την αμοιβαία αρωγή μεταξύ Κράτους και Εκκλησίας, αλλά ο κρατικός παρεμβατισμός είναι μία προβληματική πολιτειακή αντίληψη. Η Εκκλησία κατά την επίγεια παρουσία Της δεν δύναται, εκ της φύσεως Της, να είναι θεσμός που «ιδιωτεύει». Η σχέση Της με το κράτος, όπως έχω ξαναπεί, είναι υπόθεση ενός λαού. Ωστόσο ο δημόσιος και συλλογικός Της χαρακτήρας δεν χορηγεί κανένα δικαίωμα στην πολιτική εξουσία να θεολογεί ή να διαμεσολαβεί στην σχέση Κλήρου και Λαού, λογοκρίνοντας τα εκκλησιαστικά θέσμια, παραδόσεις και ιερούς κανόνες, με στόχο την κρατική καθοδήγηση της Εκκλησίας. Κατά τον τρόπο αυτό αντιλαμβανόμαστε στον χώρο της Εκκλησίας την «θρησκευτική ουδετερότητα» του Κράτους.

Περαίνοντας αυτές τις σκέψεις, επιθυμώ να ευχαριστήσω τον Εξοχώτατο κ. Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας για την συμμετοχή του, καθώς και όλους τους εκλεκτούς ακαδημαϊκούς διδασκάλους και επιστήμονες, που μας τιμούν με την συμμετοχή τους.

Ευχαριστίες οφείλονται σε όσους συνετέλεσαν στην πραγματοποίηση του παρόντος Συνεδρίου – στον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Δημητριάδος και Αλμυρού κ. Ιγνάτιο, στα αγαπητά Μέλη της Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας, στον Πρόεδρο της Επιστημονικής Επιτροπής, Ακαδημαϊκό κ. Κωνσταντίνο Σβολόπουλο και στα Μέλη αυτής καθώς και στον Πανοσιολογιώτατο Γραμματέα, Αρχιμανδρίτη κ. Βαρθολομαίο Αντωνίου-Τριανταφυλλίδη.

Προσδοκούμε, με την ευλογία του Θεού, οι εργασίες του Συνεδρίου να διευρύνουν ουσιαστικά τη μελέτη και αποτίμηση αυτών των θεμάτων και να γίνουν πολύτιμο βοήθημα στην ιστορική έρευνα, ώστε ο πλούτος αυτής της θεσμικής

κληρονομίας να καρποφορεί αδιαλείπτως και να εμπνέει όλους
μας στους σημερινούς καιρούς.